

Svet
Evropske unije

Bruselj, 17. maj 2021
(OR. en)

8592/21

RECH 199

DOPIS

Pošiljatelj: predsedstvo

Prejemnik: Odbor stalnih predstavnikov/Svet

Zadeva: *Priprava zasedanja Sveta za konkurenčnost 27. in 28. maja 2021*
Prenova Evropskega raziskovalnega prostora – kako pripraviti uvedbo ambicioznega ERP, primerne za naslednje desetletje?
– *orientacijska razprava*

V prilogi vam pošiljamo dopis predsedstva z naslovom „*Prenova evropskega raziskovalnega prostora – kako pripraviti uvedbo ambicioznega ERP, primerne za naslednje desetletje?*“ za orientacijsko razpravo na seji Sveta za konkurenčnost 28. maja 2021.

Prenova Evropskega raziskovalnega prostora – kako pripraviti uvedbo ambicioznega ERP, primerne za naslednje desetletje?

Uvod in ozadje

Oris teme

1. Svet je leta 2000 določil cilj oblikovanja Evropskega raziskovalnega prostora (ERP), leta 2008 pa je opredelil **vizijo za leto 2020**¹. Vizija je vključevala razsežnost notranjega trga za raziskave, vključno s čezmejno mobilnostjo raziskovalcev in odprtjem trga dela za evropske raziskovalce, ki bi jim hkrati omogočili boljše in bolj družinsko naravnane karijerne strukture. Kar zadeva razsežnost kroženja in izkoriščanja znanja, se je v viziji spodbujala optimalna uporaba intelektualne lastnine v povezavi z odprtim dostopom do znanja in inovacij. V zvezi s strukturo raziskovalnih sistemov je bilo predvideno spodbujanje nadaljnje znanstvene odličnosti in zagotavljanje vrhunske raziskovalne infrastrukture.
2. **Del te vizije je bil uspešno uresničen** v vse tesnejših medsebojnih povezavah ter povezavah med raziskovalci in raziskovalnimi skupnostmi po vsej Evropi, ki se spodbujajo z okvirnimi programi EU za raziskave in inovacije ter drugimi nadnacionalnimi skupnimi ukrepi, kot so raziskovalne infrastrukture in pobude za skupno načrtovanje. Vzpostavljene mreže so trajne, kljub temu da so neenakomerno porazdeljene po Evropi, in so privedle do višje ravni „sistematičnosti“ nacionalnih raziskovalnih sistemov na evropski ravni, kot je bilo ugotovljeno v znanstveni literaturi in prikazano po izstopu Združenega kraljestva iz EU, ko je bil izmerjen učinek ločitve sistema Združenega kraljestva od evropskega sistema.

¹ Svet Evropske unije 7652/1/08 REV 1.

3. **Nacionalne in regionalne politike**, ki so pomembne, so soodvisne in medsebojno povezane v **evropsko nadnacionalno raven**, ki je nekakšen „sistem vseh sistemov“ in sestavni del skupnih evropskih politik za raziskave in inovacije.
4. **Skupne evropske vrednote in načela** že obstajajo in oblikujejo našo skupno naravnost, izhajajo pa iz intenzivnega sodelovanja in konkurence med našimi znanstvenimi in tehnološkimi skupnostmi. To zajema razmeroma dobro harmoniziran in usklajen sklop norm in postopkov na več ravneh, od načrtovanja do uspešnosti in ocenjevanja raziskav. Minil je čas prvih okvirnih programov iz osemdesetih let 20. stoletja, ko so bili kultura, jeziki in druge nacionalne posebnosti resnično izraziti in so ovirali sodelovanje, celo pri vsakodnevnih skupnih delovnih postopkih. Pri evropeizaciji raziskovanja smo prišli že zelo daleč.

Čas za novo vizijo?

5. Minilo je več kot deset let, odkar je bila za evropske politike na področju raziskav in inovacij opredeljena vizija za leto 2020 in odkar je Evropski svet zastavil cilj, da se do leta 2014 oblikuje ERP², preden je trio predsedstev DE-PT-SI sklenil ukrepati in **prenovo ERP** določil za **krovni cilj na področju raziskav in inovacij**.
6. Takrat so se začela intenzivna prizadevanja Sveta, držav članic in Komisije. Med drugim so nastala temeljno mnenje Odbora za znanstvene in tehnološke raziskave o *prihodnosti ERP*³, sporočilo Evropske komisije iz septembra 2020 „*Novi ERP za raziskave in inovacije*“⁴, ki so mu sledili sklepi Sveta o *novem evropskem raziskovalnem prostoru*⁵ ter delo, ki ga zdaj opravlja strokovna skupina *Forum ERP za prehod*, ki je zadolžena za pripravo mnenja o vsebini prihodnjega Pakta za raziskave in inovacije, vključno z načeli in vrednotami ter morebitnimi cilji. V okviru tega foruma se sprejemajo prvi ukrepi za sorazvoj tematskih in strukturnih prednostnih nalog in ukrepov ERP na ravni načrtovanja.

² EUCO 2/11.

³ ERAC 1201/20.

⁴ 11400/20 + ADD1.

⁵ 13567/20.

7. **Cilji** novega ERP, določeni v sklepih Sveta iz decembra 2020, so bili opredeljeni kot cilji, usmerjeni v raziskovalce, ki temeljijo na vrednotah, odličnosti in učinku. Za pomembno razsežnost je bila opredeljena skupna odgovornost držav članic in Komisije, vključno z večjim sodelovanjem državljanov in deležnikov, pa tudi raznolikost ekosistemov in usmerjenost k prispevku raziskav na področju svetovnih družbenih izzivov in drugih javnih politik.
8. Dandanes – po krizah zaradi pandemije in ob začetku razprav o prihodnosti Evrope – je treba bolj kot kdaj koli prej opredeliti, **kako lahko znanost in tehnologija prispevata k prihodnosti Evrope**, potreba po revidirani **viziji za ERP pa je ključna**. Izkušnje, pridobljene med krizo, ter njen vpliv na nacionalne in evropske ekosisteme za raziskave in inovacije so izjemno pomembni na vseh ravneh, vsem pa so jasno pokazali, da je zbirka znanja pomembna za premagovanje kriz ter da so odprto sodelovanje, rezultati in izmenjava podatkov po vsej Evropi in drugje temeljnega pomena.
9. Za soočanje z izzivi ter hkratno ohranjanje in širjenje trdne zbirke znanja na evropski ravni, ki zajema cikel znanja od temeljnih raziskav do izkoriščanja na trgu, moramo določiti vizijo in jasno politično usmeritev za prihodnost ERP za naslednje desetletje. Zato je zdaj zadnji čas in zdi se primerno, da ministri za raziskave to obravnavajo, vključno s splošnimi cilji in razlogi za prednostno razvrščanje pri načrtovanju in financiranju.

Kako pripraviti uvedbo ambicioznega ERP, primernega za naslednje desetletje?

10. Čeprav obstaja soglasje glede prenove ERP, potrebe po privabljanju in ohranjanju najbolj nadarjenih ljudi za raziskave ter potrebe po nadaljnjem spodbujanju raziskovalnih ustanov in povečanju financiranja, je dokončna vzpostavitev notranjega trga za raziskave še vedno neuresničen cilj, kljub pomembnim ukrepom, ki so bili že sprejeti. Mednje spadajo mehanizmi in sredstva (mehko pravo), ki so v veliki meri še vedno veljavni, vendar jih je treba razširiti in okrepiti, vključno s spodbujanjem enakih možnosti za vse, zlasti glede spola, nenehno razvijati ter razširjati načela odprte znanosti in potrebno infrastrukturo za njihovo podporo ali za razvoj omrežja evropskih infrastruktur (ESFRI), ki usklajuje evropsko strategijo za infrastrukture, vključeno v časovne načrte.

11. Razviti in dokončno oblikovati pa je treba še polnovreden notranji trg za raziskovalce, vključno z njegovimi okvirnimi pogoji. Med njegove temeljne elemente spadajo **raziskovalni poklici** in **ocenjevanje raziskav**. Napredek na tem področju je skorajšnja odobritev sklepov Sveta o poglobitvi ERP: „zagotavljanje privlačne in trajnostne poklicne poti in delovnih pogojev za raziskovalce ter uresničevanje kroženja možganov“ saj se prvič sprejema celosten sistemski pristop, osredotočen na raziskovalce, ki združuje različne politike in instrumente, ki k njemu neposredno prispevajo, hkrati pa spoštujejo večstopenjske kompetence ter avtonomijo raziskovalnih organizacij in visokošolskih institucij. Kot je navedeno v sklepih Sveta, ki naj bi bili kmalu odobreni, je oblikovanje evropskega okvira za raziskovalne poklicne poti in uresničevanje kroženja možganov ključnega pomena, ko se ugotavljajo in obravnavajo dejavniki neenakomernih tokov raziskovalcev ter podpira sistem opazovanja in spremljanja raziskovalnih poklicnih poti in kroženja možganov.
12. S tem novim pristopom se priznava, da so raziskovalci visokokvalificirani in mobilni strokovnjaki, ki bi jim bilo treba zagotoviti priložnosti in okvirne pogoje za ustrezne, trajnostne in interoperabilne raziskovalne poklicne poti. Čeprav Svet v sklepih zagotavlja okvir in politično usmeritev, ki v veliki meri prispeva k cilju enotnega trga, je treba razviti še številna orodja in metodologije, da se dokonča konceptualni in metodološki okvir za vzpostavitev popolnoma delujočega trga, ki zajema EU, države članice in regije.

13. Pri **produkciji znanja** pristop Unije temelji na skupnih raziskavah, ki so podprte v porazdeljenih evropskih mrežah odličnosti na področju znanosti in tehnologije, ter hkrati omogočajo ustvarjanje kritične mase in zmanjšanje podvajanja prizadevanj. Temeljne raziskave so na tem področju primarni temelj, zato jih je po vsej Evropi treba ohraniti in okrepiti, in sicer v interakciji in povezavi s podjetniškimi pobudami, kolikor je to mogoče. Poleg tega morajo mreže sodelovanja še vedno pridobiti močnejšo identiteto v Evropi in boljšo prepoznavnost na svetovni ravni. Zagotoviti moramo, da naš vključujoč pristop k ustvarjanju odličnosti evropskim raziskovalcem in inovatorjem nudi najvišjo raven priznavanja, tako da nobena evropska regija ne bo zapostavljena. To se lahko doseže z vrsto podpornih ukrepov, s katerimi bi ohranili potrebno prožnost in akademsko svobodo. Takšne mreže raziskovalcev in institucij bi morale biti prve upravičenke učinkovitega in vključujočega v celoti delujočega enotnega trga za raziskave, saj bi njihovi viri in nabor talentov delovali nemoteno.
14. Pri pretvorbi vizije in ciljev v **postopke izvajanja/načrtovanja** je treba razumeti možne scenarije v zvezi z načini sodelovanja in nadaljnjimi koraki, ki so bili uporabljeni v različnih fazah evropskega procesa. Eden od načinov je okrepiti naše **partnerstvo** na strateških ali strukturnih področjih, pri čemer bi države članice svoje programe in prednostne naloge še naprej usklajevale s pobudami na ravni EU (evropska partnerstva in naloge, časovni načrti ESFRI) z uporabo odprte metode koordinacije. Drugi, dopolnjujoč, način pa bi vključeval **nadgradnjo našega povezovanja**, ki bi preseгла sedanja skupna orodja, ki jih podpira okvirni program (ERC in EIC), in razširitev tega celostnega pristopa na druge strukture ali platforme, ki bi jih Unija lahko vzpostavila, da bi evropskim akterjem omogočila dostop do skupnih priložnosti ter nemoteno povezovanje in združevanje prizadevanj, s čimer bi se približali bolj povezanemu in vključujočemu enotnemu trgu na področju raziskav.

Vprašanja

1. Kako ministri gledajo na prispevek politik na področju raziskav in inovacij k prihodnosti Evrope in kakšna bi bila njihova vizija za leto 2030, vključno s prenovo evropskega raziskovalnega prostora?
 2. Ali bi moralo biti uresničevanje enotnega trga za raziskovalce in znanje do leta 2030 – z ustreznimi okvirnimi pogoji in normami – eden od ciljev v okviru nove vizije, ki bi zajemala raziskovalce, raziskovalne organizacije, financerje ter regulativni mehanizem in organe?
 3. Glede na to, da obstaja več možnosti za uresničitev te vizije, kateri načini, postopki in mehanizmi za pripravo uvedbe ERP bi bili po mnenju ministrov najboljši?
-